

LIIKEMERKEISTÄ

Nykyaikaisen liike-elämän kiihkeässä kilpailussa on liike- ja tavaramerkki arvioitava paljon tärkeämmäksi tekijäksi, kuin mitä meillä Suomessa on tapana. Yleensä suomalaiset liikemerkit taiteelliseen ulkoasuunsa nähden täyttävät aivan erinomaisen pienet vaatimukset. Kun liikemaailmamme ei tällä alalla ilmaise erikoisemmin koulutettua makua, niin voisi asian jollain tavalla käsittää, jos näillä merkeillä olisi joitakin muita esim. merkantiilisiä ansioita, mutta miltä näkökannalta niitä tarkastammekin, niin aina havaitsemme ne laadultaan jokseenkin latteiksi. Näihin väittämiin vedoten tahdotaan tässä pääasiallisesti liikemerkkien historiaa selostaen tehdä ne yleisemmän tarkistelun alaiseksi ja juuri niitten historian avulla valaista niiden luonnetta ja samalla ottaa pohdinnan alaiseksi kysymyksiä, joissa mieliteet saattavat olla eroavia.

Liikemerkit, sellaisina kuin niitä eurooppalaisissa kulttuurimaissa käytetään, kehittyvät kahdesta vanhasta nimenmerkintätavasta: puumerkeistä ja vaakunoista. Juuri vaakunat ovat luonteeltaan hyvin lähellä kuvallisia liikemerkejä ja on aluksi syytä niitten syntyä selittää ja kehitystä hahmoitella.

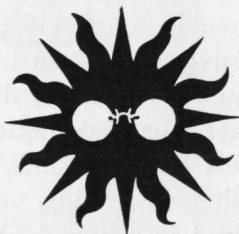
UUEMPIA SUOMALAISIA LIIKEMERKKEJÄ

Ab. Augusta Blomberg Oy.

Rehell & Co

Optilinen Aitta

Suomen Biografi Oy.

Andelslaget Varuboden
m. b. t.

Werner Söderström
Osakeyhtiö

tellen. Siis esimerkiksi kukonpyrstösulkain tulee olla samalla lailla tyyliteltyjä kuin ensimmäisessä alkuperäisessä merkissä. Tämä on silmäänpistävä ilmiö etenkin silloin, kun tunnus-
kuvat liittyvät niin kokonaismerkin viivasommitteluun, ettei oikein tiedä mikä on merkki, tunnuskuvako vaiko sommittelun viivajuoksetus. Joskin liikemerkkien merkitys ja laaja käyttö vaatii, ettei liikemerkkiä turhaan tyylillisesti muutella, pitäisin kuitenkin suotavana, että kuten heraldiikassa pidettäisiin oikeus myös nykyisissä liikemerkeissä niitä jossain määrin makusuuntien vaihdellessa tyylillisesti uudestaan hahmoitella. Eräissä nykyaikaisissa merkeissä on sommittelu niin etualalla, että sen muuttuessa merkki kadottaa kokonaan luonteensa ja oikeastaan sen perusolemus katoaa.

On itsestensä selvää että nykyaikaisia liikemerkkejä ei tule kytkeä vaakunoihin, mutta jonkunlaisen pohjan ne niille kuitenkin muodostavat.

Liikemerkeistä on jo täydellisesti kehittynyt oma alkuperäinen taideluomus, jolla on sille asetettavat vaatimukset ja sen käytännön luomat rajoitukset. Sen sommittelussa ja sen esittelyn tyylittelyssä ei enään riitä yleisesti hyväksytyt sommittelu ja kaunis piirustusesitys, vaan sen tehtävänä on aivan päinvastaisesti luoda jotakin uutta ja raikasta, rikkoa sovinnaisia lakeja ja juuri siten enskertalaisuudellaan syöpyä yleisön mieleen. Myös merkin sommittelu on vaakunoihin nähden paljon vapaampaa ja usein se saattaa yhdistää vaakunan ja puumerkin sommittelun, tai jossain määrin muistuttaa siinä suhteessa ankarammin sommiteltuja kirjan loppuvinjettejä. Nykyaikaisten liikemerkkien erikoinen ansio on, silloin kun ne todella täyttävät vaatimuksensa, niitten taiteellinen vapaa henki, mielikuvitusrikkaus, elävän elämän tuntu ja jossain tapauksessa aivan uusi lisä kuten

VANHEMPIA SUOMALAISIA LIIKEMERKKEJÄ

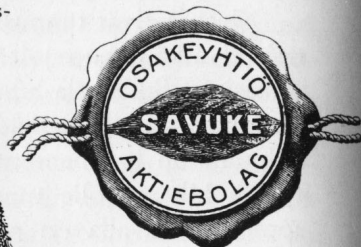
Vasa Bomulls-
manufaktur
Ab.

Suomen Kulta-
seppä Oy.

Oy. Savuke Ab.

Westerlund & C:o

P. C. Rettig & C:o

Ab. G. J. Sundberg

Kymmene Ab.

lainen merkki esiintyy vaakunan muotoisena kilpineen. Myöskin nykyisin voidaan yhä sommitella täysin moitteetomia liikemerkkejä vaakunoita esimerkkinä käyttäen, joskin kilpimuotona kernaimmin saattaa käyttää ympyrää, ovaa-
lia tai muuta muotoa joka ei vie tunnetta ritariaikaan.

Aikamme taiteellisesti nerokkaimmat liikemerkit tuskin sentään rakentuvat jo selvitetuille vaakunoitten sommitte-
luperiaatteille, niin terve pohja kuin niistä onkin liikemer-
kien sommittelulle löydettävissä. Niitä esikuvina käyttäen
sommitellut merkit nimittäin usein saattavat tuntua hieman
yksitötisiltä ja vaakunoitten runsaan esiintymisen kautta
ovat ne vailla uutuuden suloa. Säilyttämällä jyrkästi merkin
luonteen on uusien liikemerkkien sommittelu paljon va-
paampaa ja oikukkaampana mielenkiintoisempaakin.

Joskus saattaa kuitenkin tuntua aivan siltä, kuin uuden-
aikaiset liikemerkit olisivat rakennetut liiaksikin sommitte-
lun varaan, niin että tunnus on liiaksi sivuutettu tai jäänyt
epäselväksi. Eräs eroavaisuus vaakunoitten ja uudenaikais-
ten liikemerkkien välillä on usein siinä, että vaakuna saa-
tetaan aina sanoilla selittää ja taiteilija voi tuohon sanasel-
itykseen nojautuen piirtää kyseessä olevan vaakunan alku-
peräistä näkemättä. Niitten tyyllillinen ulkoasu ei ole se,
joka ilmaisee vaakunaan liittyvän nimen, vaan tunnuskuvat
sinänsä. Joitakuuta nykyaikaisia liikemerkkejä tarkastaessa
tuntuu todella siltä kuin tässä suhteessa olisi jotakin kado-
tettu, jota ilman muuta ei olisi aina syytä hyljätä. Jos esi-
merkiksi jollakin nykyaikaisella liikkeellä on liikemerkki-
nään kukko, ei yleensä näytä riittävän, että tämä tunnus-
kuva löytyy ja että se kuten heraldiikka eli vaakunataide
vaatii on kauniisti muotoiltu vaan nykyaikaisissa liikemer-
keissä muotoilun pitää olla saman kuin alkuperäisessä ensi-
mäisessä piirustuksessa, sitä valokuvan tarkkuudella jälji-

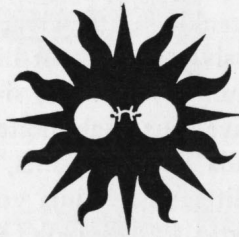
UUEMPIA SUOMALAISIA LIIKEMERKKEJÄ

Ab. Augusta Blomberg Oy.

Rehell & Co

Optilinen Aitta

Suomen Biografi Oy.

Andelslaget Varuboden
m. b. t.

Werner Söderström
Osakeyhtiö

tellen. Siis esimerkiksi kukonpyrstösulkain tulee olla samalla lailla tyylliteltyjä kuin ensimmäisessä alkuperäisessä merkissä. Tämä on silmäänpistävä ilmiö etenkin silloin, kun tunnus-kuvat liittyvät niin kokonaismerkin viivasommitteluun, ettei oikein tiedä mikä on merkki, tunnuskuvaako vaiko sommittelun viivajuoksuus. Joskin liikemerkkien merkitys ja laaja käyttö vaatii, ettei liikemerkkiä turhaan tyyllillisesti muutella, pitäisin kuitenkin suotavana, että kuten heraldiikassa pidätettäisiin oikeus myös nykyisissä liikemerkeissä niitä jossain määrin makusuuntien vaihdellessa tyyllillisesti uudestaan hahmoitella. Eräissä nykyaikaisissa merkeissä on sommittelu niin etualalla, että sen muuttuessa merkki kadottaa kokonaan luonteensa ja oikeastaan sen perusolemus katoaa.

On itsestensä selvää että nykyaikaisia liikemerkkejä ei tule kytkeä vaakunoihin, mutta jonkunlaisen pohjan ne niille kuitenkin muodostavat.

Liikemerkeistä on jo täydellisesti kehittynyt oma alkuperäinen taideluomus, jolla on sille asetettavat vaatimukset ja sen käytännön luomat rajoitukset. Sen sommittelussa ja sen esittelyn tyyllittelyssä ei enään riitä yleisesti hyväksytyt sommittelu ja kaunis piirustusesitys, vaan sen tehtävänä on aivan päinvastaisesti luoda jotakin uutta ja raikasta, rikkoa sovinnaisia lakeja ja juuri siten enskertalaisuudellaan syöpyä yleisön mieleen. Myös merkin sommittelu on vaakunoihin nähden paljon vapaampaa ja usein se saattaa yhdistää vaakunan ja puumerkin sommittelun, tai jossain määrin muistuttaa siinä suhteessa ankarammin sommiteltuja kirjan loppuvinjettejä. Nykyaikaisten liikemerkkien erikoinen ansio on, silloin kun ne todella täyttävät vaatimuksensa, niitten taiteellinen vapaa henki, mielikuvitusriikkaus, elävän elämän tuntu ja jossain tapauksessa aivan uusi lisä kuten

LIIKEMERKKEJÄ

Ylemmät perustuen vaakuna- ja alemmat puumerkkisomitteluun

Suomen Valtamerentakainen Kauppa Oy.

Vaasan Hyöryleipomo Oy.

Ab. Stockmann Oy.

Ab. Abloy Oy.

Lång & Leppäaho

Osuustukkukauppa

INREGISTRERADT
FIRMA - MÄRKE.

Suomen Kauppakompania

Oy. E. M. Nordqvist Ab.

Varubodenin ja Rehellin merkeissä lievä annos leppoisata huumoria. Juuri niitten elävyys on varmimpana takeena siitä, että ne myös yleisön mielikuvituksessa elävät omaa sympaattista elämäänsä.

Merkeistä eli tunnuskuvista ovat kiteytyneimmät puumerkit eli viivojen varaan rakennetut sommitelmat, jotka usein vailla varsinaista sisältöä muodostavat ainoastaan luontevan, helposti mieleenpainuvan kuvion. Tällaisten merkien käyttö on kuitenkin rajoitettua, koska viivojen erilaisilla luonnehikkailla risteilyillä ovat omat ahtaat rajansa. Niitten avulla tullaan helposti myös niin likelle toisia vastaavia kuvioita että sekoittaminen käy helpoksi ja ainoastaan ornamentaalisesti kyllin luontehikkaat jäävät yleisön mielikuvituksessa elämään. Tämänkaltaisista merkeistä kirjoitukseen liittyvässä kuvituksessa on onnistuneena mainittava OTK:n liikemerkki.

Missä määrin merkillä tulee olla kuvallisen vaakunan luonteinen leima, ja missä määrin sille on oikeampi matemaattisempi kuvaton puumerkkiluonne, sen määrää kuten muutenkin merkin käyttö. Samoinkuin nykyään on kadotettu jossainmäärin yleinen tyyliluonne, kuten esimerkiksi arkkitehtuurissa, jossa luova arkkitehti mielellään lähtee kirkkoa luodessaan aivan toisesta tyylihengestä, kuin esimerkiksi rautatieasemaa rakentaessaan (— näinhän ei suinkaan ole ollut laita suurina ehjinä tyylikausina —), aivan samoin on yksilöllisyys suuressa määrin vallitseva myös liikemerkkeissä. Liikemerkki, jonka pääasiallinen käyttö on pienissä suklaamignonrasioissa, saattaa mielellään olla, jos halutaan, jotakin rokoko haihahtelua, mutta merkki, jonka pääasiallinen käyttö on kuorma-auton kylki ja raaka shablonerattu pakkilaatikko, vaatii matemaattisempaa, puumerkkimäisempää luonnetta. Jälkimäisessä tapauksessa on

UUDEMPIA SUOMALAISIA JA ULKOLAISIA
 LIIKEMERKKEJÄ

Porkkalan Kalastus Oy.

Sörnäisten Höyryleipomo Oy.

Mella Oy.

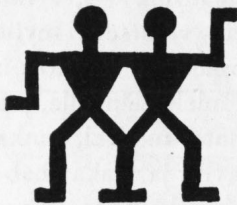
D. Winter & Co Oy.

Helsingfors Asfalt Ab.

Galerie Hörhammer

Hyviä ulkolaisia liikemerkkejä. Vasemmanpuoleinen puumerkkisommiteluun perustuva on paljon käytetty merkkitaihe.

esimerkiksi juuri sellainen kuin OTK:n merkki paikallansa. Paitsi esteettiset tekijät, ovat myös käytännölliset tekijät merkin luonteen määrääjinä. Tietysti merkki, jolla kaikki pienet lääkärin teräsaseet leimataan samoin kuin shabloonimerkit saavat jo teknillisistä syistä oman luonteensa. Katsottava etäisyys on myös yksi merkin luonteen määrääjä. — Kuten uudenajan kulkuvälineen, auton, tiemerkit eivät vaarallisella paikalla ole merkitty »ykskavioisen» kuvalla vaan yksinkertaisesti kolmiolla, samoin on tietysti koneelliseen matemaattisuuteen kallistuva aikakautemme kehitys painava myös merkit samaan suuntaan. Toistaiseksi on kyllä vielä kaikissa ihmisissä pohjalla löytyvällä »lapsella» iloa merkkien esittämistä kuvista ja ne eivät ole vielä lopullista sanaansa sanoneet. Olkoon siis mikä suunta hyvänsä pyrkimyksenä meikäläisille liikemerkeille, ensi sijalle voi asettaa kuitenkin sen vaatimuksen, että ne todella ovat merkkejä eikä ainoastaan kuvia.

Arttu Brummer

